

4. Сидорчук Н.Г. Технологія самоосвітньої діяльності майбутніх /Н.Г. Сидорчук // Технології професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів: Навчальний посібник / За ред. О. А.Дубасенюк. – Житомир: Житомир. держ. пед. ун-тет, 2001 – С. 185-220.

Анастасія Дудник

МОТИВАЦІЯ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ ЯК ОДИН ІЗ ФАКТОРІВ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Сучасні трансформаційні процеси, що відбуваються в економічному й духовному розвитку людства, визначають якість професійної підготовки особистості фундаментом прогресу функціонування соціуму і виступають провідним чинником розвитку інтелектуально-духовного та виробничого потенціалу суспільства.

XXI століття оголошено ЮНЕСКО «століттям освіти», тому увага вчених усього світу спрямована на зміну науково-теоретичних й практичних засад якісної підготовки майбутніх фахівців відповідно вимогам часу. Професійна підготовка майбутнього вчителя розглядається сьогодні вченими як процес, що ґрунтується на принципах студентоцентризму, демократії та інноваційності. При цьому на перший план виступає індивідуальний підхід до якості формування професійних компетентностей фахівця, врахування спектру його професійних інтересів, можливостей і здібностей його особистості.

Продуктивність вищої педагогічної освіти, її якість залежить від багатьох факторів, проте визначальним виступає мотивація навчання як складний і багаторівневий процес формування мотивів навчальної, науково-дослідної та інноваційно-практичної діяльності майбутнього вчителя.

Процес формування мотивації студентів до навчальної діяльності, розвиток пізнавальної активності, творчого пошуку, критичного мислення, прагнення оволодіти інноваційними технологіями навчання і виховання учнів сприяє розвитку професійно-значущих якостей і властивостей майбутніх учителів й виступає провідним фактором підвищення якості професійної підготовки.

Аналіз наукових праць дозволяє стверджувати, що окремі аспекти даної проблеми вивчалися вітчизняними і зарубіжними вченими. Так, процес вивчення природи мотивів навчання особистості розкрито у наукових працях Л. Божович, А. Вербицького, М. Матюхіна, В. Осєєва, Г. Щукіної та ін.; сутність й специфіка понять «мотивація особистості», «мотивація до навчання», «професійна мотивація» була предметом наукового інтересу А. Бугрименко, Є. Климова, М. Магомед-Емінова, К. Мадсена, К. Платонова та ін.; формування пізнавальних мотивів особистості на різних етапах навчання досліджувалося тиками вченими як М. Алексеєва, В. Башарін, Е. Торндайк, Т. Шаповал та ін.

Мета нашого наукового дослідження полягає у висвітленні значення мотивації майбутніх учителів до навчання як провідного фактора забезпечення якості їх професійної підготовки.

Значущість розвитку мотивації майбутніх фахівців до навчальної діяльності обумовлене, перш за все тим, що практика сучасної професійної підготовки показує, що у значної частини студентської молоді спостерігається відсутність творчого підходу до засвоєння необхідної системи професійних знань, умінь і навичок; бракує пізнавальної активності й допитливості, бажання працювати з додатковою науковою інформацією, що свідчить про формальний характер навчання у вищій школі. Це неприпустимо для процесу професійної підготовки вчителя, оскільки від його якості залежить майбутнє України, її духовно-культурний та соціально-економічний розвиток.

«Особистість виховується Особистістю», – стверджував класик педагогічної науки К. Д. Ушинський. Це фундаментальне положення педагогічної науки розкриває

значущість особистості вчителя, його професійних якостей для розвитку особистості дитини не зважаючи на динамічний розвиток світової цивілізації у третьому тисячолітті, науково-технічний прогрес, включення цифрових технологій у повсякденне життя людини й дитини зокрема.

Проте ми не можемо не враховувати й нові вимоги до якості підготовки майбутніх фахівців: на перший план, крім професійної компетентності вчителя, виходять спеціальні здібності й властивості його особистості, які забезпечують гнучкість та динамізм професійної поведінки, креативність у професійній діяльності, самостійність у пошуку та засвоєнні нової інформації і нового професійного досвіду [3].

Формування вищевказаних особливостей професійної педагогічної підготовки не може відбуватися в повній мірі без процесу мотивації студентів до навчання, оскільки найголовнішим у навчанні є прагнення до засвоєння нових професійних знань, розуміння потреби в оволодінні спеціальними вміннями й навичками навчання і виховання підростаючого покоління, усвідомлення необхідності систематичної самоосвіти й самовдосконалення.

Мотивація навчання у психолого-педагогічній науці визначається як «система природних, соціальних і особистісних чинників, що спонукають до відвідування закладу надання вищої освіти, виконання вимог викладачів, включення у процес навчання; до зусиль, необхідних для подолання труднощів, реалізації в процесі навчання власної схильності, до розвитку здібностей, до навчальної взаємодії» [4, с. 66].

Аналіз наукових праць І. Зимньої, Є. Ільїна, А. Петровського, С. Рубінштейна, Д. Узнадзе дозволяє нам розглядати мотивацію студентів до навчання як систему інтересів, причин, стимулів, мотивів, прагнень, установок, ідеалів, що спонукають його до оволодіння професією вчителя і реалізації в соціумі як особистості-професіонала.

Важливим для нашого дослідження є виявлення структурних компонентів мотивації навчання майбутніх учителів. З теоретичної точки зору навчальна мотивація за Б. Додоновим включає чотири основні компоненти: задоволення від самої пізнавальної діяльності; значущість для особистості опосередковано її результату; «мотивуюча» сила винагороди за діяльність; примушений тиск на особистість [1, с. 128].

Навчальна діяльність студента є полімотивованою, що виявляється у формуванні внутрішніх, зовнішніх й особистісних мотивів. До внутрішніх джерел навчальної мотивації належать пізнавальні і соціальні потреби. До зовнішніх – вимоги, очікування, що визначаються умовами життєдіяльності студента. До особистісних джерел мотивації належать потреби, інтереси, установки, що обумовлюють прагнення самоствердження у навчальній діяльності [2, с. 7-8].

Ми повністю погоджуємося з результатами досліджень вищевказаних учених і вважаємо, що мотивація студентів до навчальної діяльності забезпечується системою доцільних й ефективних методів взаємодії викладачів і студентів, серед яких дієвим є метод фасилітації.

Психолого-педагогічні основи розуміння сутності явища фасилітації викладено у наукових працях А. Адлера, М. Бахтіна, Б. Бітінаса, О. Бодальова, М. Бубера, Л. Майерса, А. Маслоу, В. Петровського та ін. Термін «facilitate» англійського походження і означає «полегшувати, допомагати, сприяти». Даний термін відноситься до феноменів поведінки особистості.

У працях К. Роджерса цей феномен поведінки обґрунтовується як явище міжособистісної взаємодії вчителя й учня, що сприяє створенню умов психологічного комфорту, гармонізації особистісних відносин та творчій самореалізації учня [5]. Місія вчителя полягає у допомозі, підтримці, полегшенні сходження учня на складному шляху особистісного зростання та індивідуального саморозкриття.

У вищій школі фасилітація є важливою характеристикою змісту гуманних ціннісно-змістовних відносин викладача і студента у навчальному процесі. Її сутність

полягає в тому, що студент переживає присутність викладача у значущій для себе навчальній ситуації: відображаючись у свідомості студентів, викладач виступає як діяльнісне гуманне начало, що сприяє розширенню і поглибленню світогляду, зміні морально-естетичних поглядів, формуванню нових спонук у навчальній діяльності, спілкуванні й поведінці; виникненню раніше не відчуваних позитивних переживань; одночасно він є основою і наслідком особистісної активності студента.

Таким чином, викладач відкривається студентам як значуще для них джерело розвитку нових гуманних особистісних смислів: фасилітатор-викладач є провідником у світ самоусвідомлення, творчості, ефективності, активної життєвої позиції, успіху студентів. Слід зазначити, що фасилітація, як феномен гуманних відносин викладача і студента, створює сприятливі умови для об'єктивного вивчення й особистості студента, наукового керування процесом його морального сходження; власного особистісно-професійного зростання й самовдосконалення викладача.

Вищезазначене приводить нас до висновку, що умовами виникнення фасилітації як феномену міжособистісної взаємодії є:

- по-перше, позитивна самооцінка викладачем власної особистості й рівня професійної майстерності;
- по-друге, гуманістична спрямованість його професійної діяльності, що здійснюється на засадах студентоцентризму, людяності у відносинах зі студентами, повазі до особистості студента;
- по-третє, індивідуально-гуманістичний підхід до кожного студента у початковій діяльності, врахування його професійних інтересів, здібностей і можливостей, допомога у становленні й розвитку власної освітньої траєкторії.

Таким чином, мотивація до навчання студентів вищих педагогічних навчальних закладів пов'язується нами з рівнем їх інтелектуального розвитку, характером формування відносин в системі «викладач-студент», специфікою організації навчально-виховного процесу, емоційно-ціннісним ставленням студентів до навчання, інноваційними методами взаємодії викладачів і студентів у навчально-виховному процесі вищої школи.

Список використаної літератури

1. Додонов Б.И. Структура и динамика мотивов деятельности / Б.И. Додонов // Вопросы психологии. – 1984. – № 4. – С. 126-130.
2. Кочарян О.С. Структура мотивації навчальної діяльності студентів: навч. посіб. / О.С. Кочарян, Є. В. Фролова, В. М. Павленко. – Харків: Нац. аерокосм. ун-т ім. М.Є. Жуковського «Харк. авіац. ін.-т, 2011. – 40 с.
3. Нікітіна І.В. Формування професійної мотивації студента як детермінанти його творчого розвитку і працевлаштування / І.В. Нікітіна // Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка. Випуск № 1. – 2010. – С. 206-211.
4. Психологічний довідник учителя : [В 4 кн.]. Кн. 2. (Е–О) / упоряд. В. Андрієвська ; ред. С. Максименко. – Київ : Главник, 2005. – 111 с.
5. Роджерс К. Свобода учиться / К. Роджерс, Дж. Фрейберг – М.: Смысл, 2002 – 527 с.

Дмитро Погорілко

СИСТЕМА ВНУТРІШНЬОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ В УНІВЕРСИТЕТІ ВІДПОВІДНО ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТИВ

Якість освіти – сукупність характеристик об'єкта, що складають його здатність задовільнити встановлені та передбачувані потреби, відповідність діяльності освітньої